

שער ב: ציצית

א. לבנות

נוהגים שהציצית הן לבנות גם כאשר הטלית בצבע אחר (רמ"א א"א סי' ט סע' ה).

הטעם: ע"ש הנאמר (דניאל ז' ט) לבושיה כתלג (=כשלג) חור"א (פמ"ג א"א סי' ט אות ו).

ב. קווי תכלת

יש נוהגים שצובעים את הטלית בקווים לאורכה בצבע תכלת (אוצר דו"מ עמ' 151).²

הטעם: זכר לתכלת שהיו מטילים בציצית ואינו מצוי היום (פרמ"ג א"א סי' ט ס"ק ו).

ג. שמונה

"מנין חוטי הציצית בכל כנף ארבעה כפולים שהם שמונה" (או"ח סי' יא סע' יב).

הטעם: ע"ש שנאמר בציצית (דברים כ"ב יב) גדילים תעשה על ארבע כנפות כסותך, ופרשו חז"ל: "גדיל" – שנים³, "גדילים" – ארבעה, וכשמכניסים על כנף הבגד מכפילים לשמונה, וכן דרשו: ונתנו על ציצית הכנף פתיל, אמרה תורה: עשה מחוטים הללו גדיל היינו שמונה (יבמות ה: ורש"י שם)⁷.

א הב"ח (סי' כד) הוכיח מכאן שאף הטלית צריכה להיות לבנה, ועיין מנחות מא: ורמב"ם הל' ציצית סוף פ"ב.

ב המנהג נזכר בזהר (ויקרא דף רכז) תרי גוונין רשימין בטלית, חד חיור וחד תכלת. וכן הפועל "גדל" משמעו: לקלוע חוט משנים לפחות, וכן מצינו "שהבנות יושבות בתוכו וגודלות" (שערותיהן) כלים פט"ו מ"ג.

ד וראה מנחות מב.

ד. השמש

לחוט הארוך מבין ארבעת חוטי הציצית קוראים "שמש" (אוצר דר"מ עמ' 350).

הטעם: משום שדומה לשמש של ביה"כ שמקבץ את האנשים לתפילה, כך ע"י החוט הארוך מאגדים את חוטי הציצית לגדיל (מטעמים דף כג ע"ב).

ה. מנין הכריכות

נוהגים לכרוך את הציצית לכנף הטלית בארבע חוליות כאשר בחוליה הראשונה כורכים עם השמש שבע כריכות, בשניה שמונה, בשלישית אחת עשרה וברביעית שלוש עשרה (קיצוש"ע סי' ט סע' ה').

הטעם: משום ששבע ועוד שמונה הם כמנין י"ה, ועוד י"א הם כמנין שם הויה — כ"ו, וי"ג האחרונות בגימטריה: אחד (מג"א סי' יא ס"ק טז בשם ספר הכוונות לאר"י).

ו. נקבים בכנף

נוהגים לנקוב בכנפי הטלית קטן שני נקבים, כעין צירה, שדרכם משחילים את חוטי הציצית, ובטלית גדול נקב אחד בלבד (אוצר דר"מ עמ' 350)

הטעם: שני הנקבים בטלית כדוגמת הצירה הם עפ"י הקבלה, ועשייתם בטלית קטן אינם נראים כיוהרה הואיל והם מכוסים, מה שאין כן בטלית גדול המגולה (מטעמים דף כג ע"ב).

ה וכן"כ במ"ב שם סק"ע וערוה"ש שם סע' ח בנגוד לדעת המחבר שיש לכרוך בחוליה השניה תשע כריכות, ובמנחות לט. אמרו: הפוחת לא יפחות משבע והמוסיף לא יוסיף על י"ג, הפוחת לא יפחות משבע כנגד שבעה רקיעים, והמוסיף לא יוסיף על י"ג כנגד שבעה רקיעים ושה אוירים, והוסיפו שחמשת הקשרים כנגד חומשי תורה (לבוש שם סע' ד).

ז. עטרה

יש נוהגים לתפור עטרה לטלית על אותו חלק בטלית המונח על הראש [ויש העושים אותה מכסף] (מ"ב סי' ח ס"ק ט).

הטעם: כדי שבאותו חלק של הטלית העוטף את הראש לא יעטוף גופו, כמו שאמרו חז"ל (אסתר רבה פרשה ד) שקרש במשכן "שזכה לינתן בצפון ינתן בצפון" (מ"ב שם), והטעם שעושים אותה מכסף כדי שלא תתחלק מן הראש (מטעמים דף כג ע"א).

ועוד, כדי ששתי הכנפות עם הציצית שהן מלפנים וחשובות יותר מאלה שהן מאחוריו לא יהיו לאחוריו, כענין שאמרו: מעלין בקודש ולא מורידין (ערוה"ש סי' ח ס"ק י).

ח. גיל הילד לציצית

כאשר הילד מוזהיל לדבר המנהג להלבישו טלית קטן, ולא מאוחר מאשר בן שלש (שע"ת סי' יז אות ב).

הטעם: ע"ש הנאמר (דברים כ' יט) כי האדם עץ השדה, וערלת העץ היא שלש שנים (שע"ת שם).

ט. רווקים

המנהג בעדות האשכנזיות (לא בכולן) שרווקים אינם מתעטפים בטלית בעת התפילה (אוצר דו"מ 151).

הטעם: משום שכתוב (דברים כ"ב יב) גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך, ובפסוק הסמוך נאמר: כי יקח איש אשה (דרשות מהרי"ל הל' נשואין).

ועוד, כדי שהרווקים יהיו ניכרים בבית הכנסת "ויבושו וימהרו

ו ברכות כח.

ז תשבץ סי' תסד, מקור חיים (בכרך) קיצור הלכות סי' יז סע' ג. מקדושין כט: משמע שרווקים לא התעטפו בזמנם בסודרא.

ח המ"ב תמה על כך וכותב (סי' יז סק"ג) הוא דבר תמוה דעד שלא ישא אשה יהיה יושב ובטל ממצות ציצית, ועיין באה"ט (שם) וב"י סי' ח ומג"א שם ס"ק ג.

על ידי זה לקיים מצות נשואין" (דברי קהלת ע' 47 בהערה, אוצר דו"מ עמ' 151).

י. בליל שבת

מנהג תימנים ומקצת חסידים להתעטף בטלית בתפילת ערבית בליל שבת (ילקוט מנהגים עמ' 341, משמרת שלום סי' כז סע' א).

הטעם: ע"ש שאמרו בפסיקתא רבתי (פרשה כג פיסקא תליתאה דעשרת הדברות אות ד דף קב ע"ב) על הפסוק (שמות כ' יא) על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו – תני רבי בשם רבי נתן: קדשו בברכה, מכאן אמרו מקדשו על הכוס בכניסתו. ורבי אמר קדשו בעטיפה, א"ר חנינא צריך להתעטף. (מאסף לכל המחנות סי' יח ס"ק יז). ועוד, בפרשת הבריאה נאמר בכל יום "ויהי ערב ויהי בוקר" (בראשית א' ה) פרט לשבת, רמז שבשבת אין להבדיל בין הערב לבוקר ולכן יש להתעטף בציצית גם בערב (משמרת שלום שם) ^ט.

יא. הש"ץ בטלית

יש נוהגים שהש"ץ מתעטף בטלית בכל התפילות ולא רק בתפילת שחרית (ילקוט מנהגים עמ' 6).

הטעם: ע"ש שאמרו חז"ל (ר"ה יז): מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפילה (מג"א סי' יח ס"ק ב).

יב. בתענית צבור

בתענית צבור הש"ץ מתעטף בטלית בתפילת מנחה, גם במקומות שאין הש"ץ מתעטף בטלית בתפילת מנחה בכל ימות השנה (צלוחא דאברהם עמ' תשיט).

הטעם: הואיל ואומרים "ג מדות ועליהן אמרו חז"ל (ר"ה יז):

ט ועיין מג"א סי' יח ס"ק א ובאשל אברהם שם סע' א.

מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפילה, היינו י"ג מדות (מג"א סי' יח ס"ק ב בשם הלבוש).
ועוד, לעתים קרובות הש"ץ הוא גם קורא בתורה, ומכיון שעליו להתעטף בטלית כדי לקרוא בתורה י"ג מדות הוא כבר מתעטף לתפילה (צלוחא דאברהם שם).

יג. לפני התפילין

נוהגים להתעטף בטלית לפני שמניחים תפילין (או"ח סי' כה סע' א).
הטעם: משום שציצית היא מצוה תדירה יותר מתפילין שהרי נוהגת אף בשבת ויו"ט, ותדיר ושאינו תדיר – תדיר קודם' (לבוש שם).

ועוד, מצינו שציצית שקולה כנגד כל המצוות"א (שם).
ועוד, משום שמעלין בקודש"ב והתפילין מקודשים יותר (פרישה שם בשם מהרי"ו)³.

יד. בעמידה

יתעטף בציצית ויברך בעמידה (או"ח סי' ח סע' א).

הטעם: משום שמצות הציצית נלמדת בגזירה שוה מספירת העומר שבשתייהן נאמר "לכם", וספרתם לכם (ויקרא כ"ג טו), להיות לכם לא־להים (במדבר ט"ו מא), וכשם שספירת העומר בעמידה"ד, אף מצוות העטיפה והברכה בציצית נעשית בעמידה"ו (א"ח הל' ציצית דף ג ע"ב).

י ברכות נא:

יא פסיקתא זוטרותא סוף פר' שלח עמ' קיג.

יב ברכות כח.

יג לפי הזהר (פר' תולדות דף קמא ובמדבר קכ) מניחים תפילין לפני שמתעטפים בטלית, וכן משמע מסדור רע"ג (כתר ש"ט סי' י).

יד או"ח סי' תפט סע' א והטעם: מדכתיב מהחל חרמש בקמה (דברים ט"ז ט) אל תיקרי בקמה אלא בקומה (שעה"צ שם אות ז בשם הראשונים).

טו שש מצוות הן שברכתן מעומד: עומר, קדוש לבנה, ציצית, שופר, לולב ומילה, כי

ועוד, כל מצוה שאין בה הנאה מברכים עליה מעומד (אבודרהם עמ' מה).

טו. בְּצִיצִית – בבי"ת שואית

הברכה על הציצית היא "להתעטף בציצית" הבי"ת מנוקדת בשוא (מ"ב סי' ח ס"ק י, ברכ"י שם ס"ק ד, מחז"ב שם ס"ק ז).

הטעם: "בְּצִיצִית" בבי"ת פתוחה משמעה הציצית המיוחדת והידועה, היינו זו של תכלת, והואיל ובזמן הזה אין לנו תכלת "טוב יותר לומר 'בְּצִיצִית' בשוא, שפירושו בציצית כל דהוא, כלומר אע"פ שאין בידי לקיים המצוות מן המובחר מכל מקום מצוות אני מקיים" (לבוש שם ס"ק א) טו.

טז. כנגד הלב

יש נוהגים לקחת הארבע ציצית ביד שמאל כשמגיע ל"ארבע כנפות הארץ", בברכה השניה של ק"ש, ומניחם על לבו עד פרשת "ויאמר", ואז לוקחם ביד ימין עד שיגיע ל"חיים וקיימים", בברכת "אמת ויציב", מנשקם ומניחם (באה"ט סי' נט אות ג).

הטעם: ע"ש שנאמר (דברים ו' ו) והיו הדברים האלה וכו' על לבבך – והלב בצד שמאל הוא (לבוש סי' כד סע' ב).

יז. להסתכל ולנשק

יש נוהגים להסתכל בציצית כשאומרים בפרשה השלישית של ק"ש "וראיתם אותו" ומנשקים אותם (רמ"א סי' כד סע' ד).

הטעם: משום חיבוב מצוה (ב"י שם ד"ה כתב וד"מ שם).

אצל כולן נאמר "לכם". בלבנה – החדש הזה לכם (שמות י"ב ב), בשופר – יום תרועה יהיה לכם (במדבר כ"ט א), לולב – ולקחתם לכם (ויקרא כ"ג מ), מילה – המול לכם (בראשית י"ז ז) (אבודרהם עמ' מה).

טז אולם לדעת הב"ח (סי' כ"ד) יש לומר "בְּצִיצִית" בבי"ת פתוחה "להורות על עיקר המצוה שהיא פתיל תכלת".

יח. סימן לספרים

יש נוהגים להשתמש בציציות הנפסלות כסימנים בספרי קודש

(מ"ב סי' כא ס"ק ח) פ.

הטעם: ע"ש שאמרו חז"ל (ברכות לט:) הואיל ואתעביד ביה מצוה
חדא נעביד ביה מצוה אחריתי, אף כאן כיון שנעשתה בהן
מצוה יעשו בהן מצוה אחרת (מהרי"ל עמ' תקפח, שו"ת מהר"י ווייל סי' קצא).

יז ט"ז שם ס"ק ב ועיין במור וקציעה ליעב"ץ (שם).